

Poučevanje na daljavo v glasbeni šoli – lastna izkušnja in opažanja

Mag. Tatjana
Sagernik Kovačič

GŠ Ravne na Koroškem,
Javornik 35, 2390 Ravne na Koroškem

tatjana.skovacic@gmail.com

Ko sem slišala »Šole bodo zaprli«, sem začela verjeti, da gre zares. Slutili smo, da pouka naslednji teden ne bo več, in resnično je potekal le še nekaj dni. Predvidevani scenarij se je uresničil, saj je Svetovna zdravstvena organizacija razglasila pandemijo, temu je sledilo strokovno mnenje Nacionalnega inštituta za javno zdravje in dvanajstega marca 2020 je minister za zdravje Aleš Šabeder na podlagi 7. člena zakona o nalezljivih boleznih zaradi povečane nevarnosti širjenja novega koronavirusa razglasil epidemijo. Med ljudmi sta naraščali zmeda in negotovost, kdaj tudi panika, za nekatere pa je bilo preveč in so se bolj nagibali k zanikanju. Naslednji dan je ministrstvo za šolstvo, ob NIJZ, odredilo zaprtje šol od 16. do 27. marca 2020 (kmalu zatem še naprej, do nadaljnjega), učitelji smo prejeli odredbo o opravljanju dela na domu.

Prvi dnevi so minili v pričakovanju neznanega in na trenutke so se zdele razmere kot prizori iz znanstvenofantastičnega filma. Kaj bo z nami, bomo preživeli, nihče ni vedel, kaj obeta naslednji dan. Ukrepi Civilne zaščite Republike Slovenije s pristojnimi resorji, kako zavarovati zdravje ter življenje, so se izkazali kot učinkoviti, kar je končno prineslo nekaj težko pričakovanega občutka varnosti in mnogo lažje smo zasledovali navodila pedagoškim strokam, kako voditi in prilagajati novi način dela – poučevanje na daljavo.

Vsi smo se prvič srečali s takšnim načinom delovanja, zato je bilo veliko negotovosti, a je zavod za šolstvo kmalu podal usmeritve, ki so pomagale ustvariti osnovno, okvirno predstavo, kako naj sploh začnemo. Poudarjena je bila empatičnost, prijaznost, iskanje znanja, utrjevanje pred poseganjem po novem znanju, pozitivna naravnost, kar je ob novicah o epidemiji zelo prijalo. Pomagali smo si s spletom, izmenjavanjem informacij in konkretnih navodil, kako oblikovati ure in naloge, pri čemer so izjemno koristili izdelki učiteljev glasbenih šol, ki jih je v obdobju izjemnih razmer zbrala in uredila dr. Inge Breznik v spletni učilnici Sodelov@lnica Glasba, in primeri učnih priprav, ki so jih pripravili člani projekta FS. Včasih je bilo dovolj le spoznanje, da tudi drugi izvajajo naloge na podobne načine kot mi sami, kar je pomagalo pomiriti dvome oziroma presoditi, ali smo na pravi poti.

Vse informacije smo si pošiljali prek dogovorjenega spletnega okolja, zato smo pohiteli s pridobitvijo spletnih kontaktov naših učencev oziroma njihovih staršev. V tistem času smo v vseh aplikacijah, ki omogočajo družabne aktivnosti, videli le pozitivne plati in zanje bili iz srca hvaležni. Nikomur ni prišlo na misel mladini očitati preseženo število ur ob računalnikih in telefonih, saj smo se le z njihovo pomočjo lahko zblížali in nadaljevali delo po novem.

Ker smo se morali v glasbenih šolah prilagajati osnovnim šolam, je trajalo nekaj časa, preden smo lahko postavili nove urnike, prvič pa smo imeli možnost poučevati tudi v dopoldanskih terminih, kar se je pri zbranosti otrok izkazalo kot izredno pozitivno. Odpadle so vse druge obšolske dejavnosti in otroci so bili spočiti, zbrani, kar je, kljub težkim razmeram, presenetljivo pozitivno vplivalo na hitro razumevanje danih informacij in učno učinkovitost.

Glavni del učnega procesa na daljavo je potekal prek vizualne in zvočne povezave (pretežno s pomočjo aplikacij Skype, Messenger, Viber), prek katerih smo z učenci vzpostavili najboljši neposredni stik, kolikor je bilo v tistem času mogoče. Ta del pouka je zahteval tudi največ razumevanja in potrpežljivosti, saj je časovni razmik med sliko in zvokom onemogočal jasno predstavo, kako učenec, učenka zares igra. K nejasnosti je prispevala še slaba kakovost zvoka, ki se nikakor ne more primerjati z živim zvenom inštrumenta. Internetne povezave so bile včasih izjemno nezanesljive ter polne kratkih prekinitev, kar je v praksi izgledalo na primer tako, da ni bilo mogoče razločiti, ali je otrok prekinil vodenje loka in s tem prekinil zvok ali je šlo le za kratek stik v povezavi.

Zato smo virtualne ure na vso moč dopolnjevali s pošiljanjem navodil v pisnih oblikah, učenci pa so vračali posnetke posameznih vaj, etud in skladb. Regulacije, ki jih je bilo mogoče razložiti pisno, smo v taki obliki posredovali še naprej, mnogo bolj učinkovito pa so se izkazali posnetki, ki smo jih ustvarili učitelji in jih pošiljali učencem. Sama sem jim uspela posneti violinske parte in tudi klavirske spremljave za skladbe oziroma koncerte, kar je terjalo precej ur dela, a mi je bilo v veselje.

Preden so poslali posnetke svojega igranja, so snov velikokrat zaigrali in igranje vedno znova snemali. Nekateri so izboljšavam namenjali več časa kot navadno pri urah ali domači vaji. Tako je povedala desetletna učenka: »Nikdar nisem tolikokrat zaigrala kakšne pesmice kot zdaj, saj sem želela, da na posnetku res dobro zveni.« Učenci so samostojno ali s pomočjo staršev načeloma bolj pogosto iskali dodatna navodila, kako naj kaj zaigrajo, kar lahko pripisujemo slabše posredovanim informacijam, lahko pa tudi večji motivaciji za boljše rezultate, a odgovorov na to žal še ne poznamo.

Pri mojih učencih in učenkah so bili večja težava težji ritmični motivi ter vztrajanje v tempu, in postalo mi je žal, da v preteklosti nisem zahtevala več igranja z metronomom. Tokrat je k težjemu razumevanju botroval še časovni zamik med zvokom in sliko, kar je bila ena največjih stalnih ovir kakovostnega pouka na daljavo. Ko tudi opozarjanje ni pomagalo, sem učencem posnela zvočne posnetke ob metronomu, kar je prineslo korist mlajšim učencem, starejšim pa presenetljivo ne toliko, kot sem pričakovala, zato sem metronom nadomestila s spremljavo bobnov, dodala pa sem še harmonsko podlago z zvokom bas kitare. Pri ritmičnih motivih smo ustvarjali besedni tekst, ki ustreza ritmu notnega teksta, vse dokler jim občutek ritma ni postal domač in preprost. Tako so končno izzvenele težave z razumevanjem in izvajanjem natančnega ritma ter vztrajanjem v tempu pri učencih, ki so si zmogli vzeti čas za vajo ali vsaj nekaj ponovitev.

Največje težave, ki so nastopile takoj na začetku, je bilo uglasjevanje violine. Neskončno ponavljanje, v katero smer naj zavrtijo vijake, je bilo ob prekinjanju povezave in mojem lastnem pomanjkljivem poznavanju računalniške tehnologije, tako moreče, da sem se zares ustrašila prihodnjih tednov. Sledilo je nekaj počenih strun, dva počena mostička, eni učenki so pretrese ni starši kupili kar novo violino. Samostojna menjava strun, regulacija napetosti loka, učinkovito mazanje loka s kolofonijo so se izkazali za prav tako potrebne veščine, ki jih je smotrno prepuščati učencem takoj, že od začetnih ur naprej, četudi za ceno dragocenega časa, namenjenega postavljanju prstov in loka na strune. A po začetnih zapletih so mladi prikazali hitro razumevanje in spretno samostojno pripravo inštrumenta. Le najmlajša deklica je pri uglasjevanju potrebovala pomoč mamice še vse naslednje ure.

Samostojna menjava strun, regulacija napetosti loka, učinkovito mazanje loka s kolofonijo so se izkazali za prav tako potrebne veščine, ki jih je smotrno prepuščati učencem takoj, že od začetnih ur naprej, četudi za ceno dragocenega časa, namenjenega postavljanju prstov in loka na strune.

Urnike smo končno sestavili in ure so potekale v podobnem zaporedju kot v šoli. Le brez odmorov in prevozov. Te razmere so ponovno prebudile zavedanje, koliko časa in energije puščamo na cesti učitelji, ki poučujemo v dislociranih oddelkih, saj se mora kdo voziti tudi trideset kilometrov daleč za enega samega učenca in nato naprej spet v drug kraj. Zdaj pa je delo potekalo zbrano z istega, stalnega mesta, kar je prihranilo ogromno stresne vožnje v gneči ter onesnaževanja okolja. Izjemno pozitivna plat poučevanja na daljavo se je pokazala tudi pri tistih, ki so v službi deležni rušilnih odnosov med sodelavci ali od nadrejenih, čemur je botroval že sam fizični odmik, ob tem pa še smernice odgovornih institucij, ki so svojo nalogo izpolnjevale zelo pomirjujoče, s poudarkom na naklonjenosti, potrpežljivosti, hvaležnosti in podobno.

Ravno to sem tudi najbolj občutila, ko sem navezala stik z vsakim posameznim učencem, učenko. Lahko rečem, da me je najbolj razveselila vsako delovno uro ravno hvaležnost, da so zdravi, da jih lahko pozdravim z nasmehom in da izpeljemo prijetno uro prav z vsakim od njih.

Starši so zelo pomagali in bili izredno naklonjeni, in z velikim ponosom povem, da so svojo vlogo v glasbenem učnem procesu opravili odlično. V veliki večini so se nemudoma odzvali, dali podatke glede otrokove dosegljivosti in ves čas pomagali vzpostavljati oziroma ohranjati internetne povezave. Nekateri so imeli že službene izkušnje z rabo aplikacij in so podelili nekaj dragocenih nasvetov.

Prve ure so bili večinoma kar v istem prostoru s svojimi otroki in skrbno spremljali pouk, prenos informacij, razumevanje. Včasih je bila prisotna kar vsa družina in je ta čas izkoristila kot nekakšno razvedritev. Takšne razmere so bile zame kot učiteljico prijetne in zanimive, saj so nekoliko spominjale na delo pred občinstvom, za otroka, ki se je učil, pa ni bila optimalno koristna, saj je veliko koncentracije usmerjal v iskanje starševskih povratnih informacij, zbranosti za učenje pa je posledično ostalo toliko manj.

V večini družin je bil lahko vsaj eden od staršev ves čas doma, zato so otrokom lažje pomagali načrtovati delovnik in vajo. Prav hitro se je poznalo, kako učinkovit napredek so kazali tisti, ki so redno vadili, teh pa je bilo mnogo več kot v času pred koronavirusom, kar bi bilo po mojem mnenju vredno tehtnega razmisleka.

Nekateri starši so v tem času z otrokom preživeli nadpovprečno veliko časa ob glasbenih dejavnostih. Videli so, kako poteka pouk, kako se vede njihov otrok, ali mu je igranje instrumenta všeč, kako sodeluje, kar je razrešilo marsikatero težavo, ki je lahko v preteklosti ostajala dolgo nerešljiva. Na drugi strani smo imeli učitelji vpogled v njihov delovni prostor, razmere za vajo doma, in marsikoga je presenetil trud staršev, kako kljub skromnemu številu prostorov poskrbijo za sobico, v kateri lahko otrok nemoteno vadi. Pri tem se včasih organizira vsa družina – odpravijo se na sprehod in tako umaknejo preglasne malčke, sorojence naših šolarjev. Prav tako smo lahko opazili tudi slabosti, na primer prenizko postavljeno notno stojalo, razglašen klavir, neustrezno ali celo nevarno shranjevanje instrumenta, kar smo primerno naslovili in pomagali izboljšati. Kjer staršev ni bilo doma, so ure potekale prav tako brez težav, in lahko rečem, da so pri vzpostavljanju pogojev za delo na daljavo pomagali prav vsi, izkazali so se tudi starejši bratje in sestre, včasih celo pridržali telefon vso učno uro, da je bilo rokovanje z instrumentom na zaslonu ustrezno razpoznavno. Nekateri so ob posnetkih klavirske spremljave skladbe pripravili zelo dobro in takrat sem obžalovala, da ni bilo mogoče nastopiti. Starši večine učencev in učenk so to težavo uspešno omilili z organizacijo domačih nastopov, in tako so nekateri kar precej snovi lahko s ponosom predstavili z igranjem pred drugimi.

Osemnajstega maja 2020 smo se vrnili v učilnice in znova nadaljevali pouk na šolah. Zaradi poziva infektologov k strogim ključnim ukrepom za omejitev koronavirusa so se otroci v naslednjih tednih v šole vračali postopno, glede na starost in razred osnovne šole. Tako smo urnike glasbene šole kar nekajkrat usklajevali, preden smo jih lahko končno spet postavili, a kljub temu je vse potekalo v potrpežljivem razumevanju. Kako je bilo učenec in učenkam, sem jih povprašala po vrnitvi v učilnice, ko smo se zopet srečali v živo. Prav vsi so pogrešali družbo prijateljev in učiteljev, zato so ves čas nestrpnost pričakovali, da se bodo lahko vrnili v šole. Povedali so, da jim je bilo všeč, ker so lahko sami razpolagali s svojim časom, si določali čas za vajo in čas za počitek. Bili so navdušeni nad občutjem brez stresa in brez strahu pred testi; končno so lahko razmišljali še o čem drugem.

Razveselili smo se ponovnih srečanj in dela na star, znan način, a kljub temu ni bilo kot prej. Še vedno sta

prevladovala strah in stalno prežanje na ohranjanje varne medsebojne razdalje. Umikanje drugega pred drugim ni bilo prijetno. K sreči je bilo toplo vreme in smo lahko imeli stalno odprta okna, prezračene prostore. Starši so lahko čakali svoje otroke le pred šolo, nihče pa se ni smel zadrževati na hodnikih ali v skupnih prostorih. Poučevati smo morali v maskah, roke pa smo si lahko razkuževali skoraj na vsakem koraku. Nismo si smeli deliti stvari, zato so si snov in napotke učenci in učenke morali zapisovati sami. Temu smo namenili zadnjih pet minut pouka, in mlajši so si, kot nagrado za dobro delo, v knjižice z veseljem prilepili nalepke, ki so jih nabavili sami in jih vztrajno prinašali s sabo k pouku.

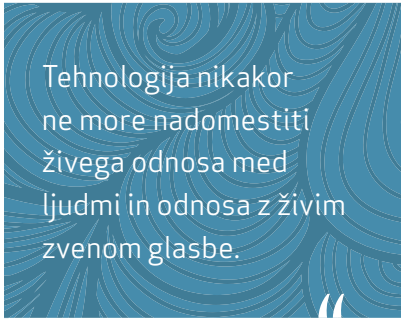
Pri inštrumentalnem glasbenem pouku smo šolsko leto zaključili brez izpitov, vendar je učitelj instrumenta samostojno ovrednotil delo učenk in učencev ter jim na podlagi tega podelil zaključno oceno. Tudi pri tem smo upoštevali priporočila zavoda za šolstvo in ministrstva za šolstvo, ki so opozarjala na pozitivno naravnost.

Podeljevanje zaključnih ocen je potekalo na različne načine, sama sem ga izvedla podobno kot večina kolegov: ko je učenec določeno snov izpitnega programa kakovostno in ustrezno zaigral, sem ta del ocenila. Učenca sem seznanila z oceno, ga pozvala k morebitnemu izboljšanju ocene in mu tako prepustila odločitev, ali bi želel skladbo še izdelovati in oceno izboljšati ali bi raje vadal nove stvari, saj je bilo časa še dovolj. Ocenjevalno obdobje se je tako pri večini zaključilo presenetljivo hitro in uspešno, v skladu z rezultati preteklega dela in pričakovanji.

Zato je do konca šolskega leta ostalo še dosti časa za drugo snov, pri kateri so učenci in učenke pokazali željo do trdega dela, veliko mero lastne iniciativnosti, motiviranosti in ustvarjalnosti. Ker ni bilo razloga za skrb glede ocen, je delo do konca potekalo brez stresa, pa čeprav se je dvignil tempo učenja, saj so tudi pri šolskih predmetih in drugih obšolskih dejavnostih poskušali nadoknaditi čim več zamujenega. Mnogo učiteljev je izrazilo veselje ob svobodnejši izbiri igranega programa, še posebno ker je lahko bilo več spodbude samih učencev. Zelo zanimiva tudi čisto nepričakovana ugotovitev, da je mnogo učiteljev ob samostojnem podeljevanju ocen znova začutilo močnejši občutek zaupanja v svoje delo in dovoljenje za samozavestno držo ob lastnih odločitvah.

Opazili smo, da klasično opravljanje izpitov s sabo prinaša tako pozitivne kot negativne vplive, kar bi bilo v prihodnje koristno preučiti in morda nadgraditi ter ustrezno posodobiti.

Pouk na daljavo ni bil izbira, ampak najboljši možni izhod iz težkega in resnega položaja, ki smo ga tisti čas bili zmožni ustvariti. Ne smemo pozabiti, da smo v tistem času, s tedanjim (ne)poznavanjem razmer izbirali le med zdravjem in boleznijo, nekateri tudi med življenjem in smrtjo. Bila je konfliktna izkušnja in kot iz vsake situacije, ki prinese frustracije, se tudi iz te lahko česa naučimo. Če nam bo to uspelo, bomo lahko nekoč z gotovostjo zatrdili, da je bila dobra izkušnja. Opazili smo, da se je ob delu z otroki izkazalo kar nekaj novih možnih načinov spodbude, podajanja snovi ter preverjanja znanja, ki bi jih bilo smiselno razvijati in kdaj uporabiti pri pouku tudi v prihodnje, še prav posebno pa se je izkazala pomembnost živega odnosa med učencem in učiteljem ob glasbenem delovanju, zato je treba tej temi nameniti veliko resne pozornosti.

Tehnologija nikakor ne more nadomestiti živega odnosa med ljudmi in odnosa z živim zvenom glasbe.

Poudariti je treba, da tudi milijon pozitivnih pričevanj poučevanja na daljavo ne odtehta negativne plati, in sicer: manjkala sta živi stik in živa glasba. Tehnologija nikakor ne more nadomestiti živega odnosa med ljudmi in odnosa z živim zvenom glasbe. Ne glede na to, koliko aktivni in ustvarjalni smo, dokler ostajamo vsak na svoji strani zaslona, vladata osamljenost in občutek izoliranosti, ki ga nihče ne želi in ne zmore izkušati na dolgi rok. Nepreklicno se je izkazalo tudi to, da šola ni le izobraževalna, temveč je vsaj toliko tudi vzgojna ustanova. Če se spomnimo, kako burne razprave so potekale v Sloveniji o tej temi še pred nekaj leti, ko so strastno zagovarjali tako eno kot drugo stran, danes tega dvoma ni več, in verjamem, da smo složni v dejstvu, da v šolah učimo in tudi vzgajamo. Zavedanje tega prinese precej teže, saj ni pomembno le, kaj poučujemo, temveč tudi kako poučujemo, kakšen odnos vzpostavljamo do otrok, kaj jim ob igranju ter s svojim vedenjem in zgledom še kažemo, kar prijazno poziva k dopolnjevanju učnega procesa in s tem učnega načrta še naprej.